

Кирпита Тамара Володимирівна / Kyrypta Tamara

Кандидат філологічних наук, доцент

ORCID: 0000-0002-9941-4312

Український державний університет науки і технологій

Давидова Тетяна Анатоліївна / Davydova Tetiana

ORCID: 0000-0001-6490-4971

Український державний університет науки і технологій

РОЛЬ НАВЧАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ У ФОРМУВАННІ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

THE ROLE OF MEDIA LITERACY TRAINING IN THE FORMATION OF CRITICAL THINKING IN HIGHER EDUCATION STUDENTS

Постановка проблеми. У цифрову епоху, коли інформація оточує нас звідусіль, медіаграмотність стала незамінною навичкою. Вивчення основ медіаграмотності розвиває навички критичного аналізу медіаконтенту, вчить створювати якісний медіаконтент, розуміти механізми медіаманіпуляцій, формує свідоме ставлення до інформації, сприяє розвитку інформаційної культури, уможливує поглиблене дослідження медіааудиторії та впливу медіа на суспільство.

Мета статті полягає в розгляді ролі медіаграмотності у формуванні критичного мислення у студентів вищих навчальних закладів. Основна постановка проблеми полягає в тому, як розвиток медіаграмотності може сприяти підвищенню рівня критичного мислення серед студентів, зокрема уміння аналізувати та оцінювати інформацію, отриману через різноманітні медіа-джерела.

Поняття медіаграмотності. Медіаграмотність – це здатність критично ставитися до медіаконтенту, аналізувати, оцінювати та створювати його. Вона передбачає розуміння того, як медіа-повідомлення формують наше сприйняття та впливають на суспільство.

Медіаграмотність дозволяє людям ефективно орієнтуватися у величезному медіапросторі. Вона дозволяє відрізнити достовірну інформацію від дезінформації, сприяючи таким чином прийняттю обґрунтованих рішень та громадянській активності.

Сучасні школярі та студенти є «цифровими аборигенами», оточеними безліччю медіа-платформ. Однак доступ до нефільтрованої інформації ставить під сумнів їхню медіаграмотність, що є причиною некритичного споживання інформації. Швидке поширення інформації через соціальні мережі та онлайн-платформи часто призводить до інформаційного перенасичення і ускладнює відокремлення фактів від вигадок. Відсутність формальної освіти з медіаграмотності загострює проблему.

Підвищення рівня медіаграмотності озброює учнів навичками критичного мислення, що дозволяє їм критично аналізувати медіаповідомлення. Медіаграмотність сприяє емпатії та культурному розумінню, відкриваючи учням різні точки зору. З іншого боку, брак медіаграмотності може призвести до вразливості до маніпуляцій та дезінформації. Учні можуть мимоволі увічнити неправдиві наративи або стати жертвами шкідливих ідеологій, що поширюються через медіа.

Варто зазначити, що серед об'єктивних чинників, які визначають необхідність медіа- та інформаційної грамотності, розвитку критичного мислення, а отже, і відповідної життєвої компетентності, є інформаційна війна та російська пропаганда, які є складовими «гібридної війни». За даними низки соціологічних досліджень, проведених «Левада-центром», лише у 2014 році російські ЗМІ створили стійкий образ України як ворога. Наразі ми маємо справу не лише з правлячим режимом президента Путіна. Крім того, існує значна частина російського суспільства, яка схильна до реваншизму та переписування історичного устрою світу після Другої світової війни. Нові тенденції в інформаційних війнах вивчає професор Георгій Почепцов (Почепцов, 2015). За його словами, глибинні процеси впливу ворожої пропаганди відбуваються не на рівні інформації, а на рівні інтерпретації. Річ у тім, що різноманітність сучасного світу, швидкість його трансформацій, стирання національних інформаційних кордонів призвели до того, що людям постійно потрібно приймати рішення про те, чого вони не знають. Для того, щоб завтра з такою ж готовністю прийняти іншу версію того, що сталося, людина готова прийняти будь-яку версію того, що сталося через кілька днів.

Отже, медіаграмотність є запорукою інформаційного протистояння російській агресії. Як зазначає Г. Нерсесян, «відвертий блеф, спотворення фактів і історичних подій, ворожа пропаганда створюють несприятливий ґрунт для формування протиукраїнської свідомості у людей, якою потім можна вміло управляти і маніпулювати. Громадська думка під дією маніпулятивних технологій і спеціальних інформаційних атак спотворюється, що вочевидь не йде на користь самим людям і українській державі в цілому» (Нерсесян, 2018: 57).

Виклад основного матеріалу. Інтеграція навчання медіаграмотності у навчальні програми є вкрай важливою. Освітня повинні включати заходи, які навчають студентів оцінювати достовірність джерел, виявляти упередженість та перевіряти інформацію на достовірність. Заохочення учнів ставити під сумнів і критикувати медіаконтент сприяє розвитку критичного мислення. Аналізуючи медіа-повідомлення з різних точок зору, учні розвивають здатність розпізнавати наміри та оцінювати достовірність інформації. Технології пропонують величезні ресурси для підвищення медіаграмотності. Інтерактивні онлайн-платформи та освітні додатки надають учням цікаві можливості практикувати навички аналізу медіа та цифрового громадянства.

Однак цифровий ландшафт також несе в собі ризики, такі як поширення фейкових новин та інформаційних бульбашок, коли людина оточує себе однодумцями і через це може неправильно інтерпретувати події або не розуміти певні соціальні процеси. Учні повинні навчитися орієнтуватися в цих викликах, застосовуючи принципи критичного мислення та медіаграмотності.

За допомогою медіа та інших інформаційних послуг у всьому світі можна приймати поінформовані рішення. Медіа та інші інформаційні канали можуть впливати на навчання впродовж життя, тому кожен повинен розуміти, як вони працюють і як їх оцінювати. Роль медіа- та інформаційної грамотності полягає в тому, щоб передати ці знання користувачам. Вона втілює в собі базове розуміння функцій медіа в демократичному суспільстві, умов, за яких медіа та інформаційні служби можуть ефективно виконувати ці функції, а також того, як оцінювати якість виконання цих функцій відповідним контентом та послугами. Таке розуміння, у свою чергу, має дозволити користувачам взаємодіяти з комунікаційними та інформаційними каналами в поінформований спосіб. Медіа- та інформаційна грамотність може розвинути у громадян навички критичного мислення, які дозволять їм вимагати від ЗМІ та інформаційних провайдерів високоякісних послуг.

Залучення учнів до практичних занять, таких як проекти з виробництва медіапродукції чи семінари з медіааналізу, розвиває практичні навички медіаграмотності. Заохочення до активної участі дає учням змогу стати вибагливими споживачами та творцями медіа.

Ключові компоненти медіаграмотності включають:

Критичне мислення: передбачає здатність аналізувати та оцінювати інформацію, яка надходить через різноманітні медіа-джерела. Критичне мислення допомагає розрізнити факти від дезінформації, розвиває навички аналізу та критичного мислення.

Аналіз інформації: передбачає уміння розуміти, обробляти та інтерпретувати інформацію, яка надходить через медіа-канали. Важливо вміти розрізнити об'єктивну інформацію від прихованої або спотвореної.

Етика споживання медіа: включає усвідомлення впливу медіа на наше сприйняття світу, уміння відповідально використовувати медіа-ресурси та дотримуватися етичних стандартів у взаємодії з медіа-контентом.

Ці компоненти сприяють розвитку критичного мислення, покращують здатність аналізувати інформацію та сприймати медіа-контент більш об'єктивно і відповідально.

Дослідження показують, що існує позитивний зв'язок між медіаграмотністю та розвитком критичним мисленням. Люди, які вміють критично оцінювати і аналізувати інформацію, зазвичай мають більш високий рівень медіаграмотності.

Медіаграмотність допомагає людям розуміти, як працюють різні медіа-платформи, як вони впливають на сприйняття інформації та як розпізнавати фейкові новини. Це сприяє розвитку критичного мислення, оскільки людина здатна аналізувати і робити висновки з отриманої інформації, а не просто приймати її на віру.

Отже, медіаграмотність і критичне мислення взаємопов'язані і сприяють розвитку інтелектуальних навичок людини.

Медіаграмотність грає важливу роль у допомозі студентам розрізнити правдиву і неправдиву інформацію. Знання основних принципів медіаграмотності дозволяє студентам критично оцінювати отриману інформацію та розпізнавати можливі джерела маніпуляцій та фейкових новин.

Опанувавши основи медійної грамотності, студенти набувають таких умінь і навичок:

1. Перевірка джерел: Медіаграмотність навчає студентів перевіряти авторів та джерела інформації. Вони вчаться розрізнити надійні джерела від сумнівних або неперевірених.

2. Аналіз контексту: Студенти з медіаграмотністю вміють аналізувати контекст, в якому поширюється інформація, що допомагає їм розуміти справжній зміст та мету повідомлення.

3. Виявлення маніпуляцій: Знання про методи маніпуляції через медіа дозволяє студентам виявляти спроби впливу на їхню думку та переконання.

4. Розпізнавання фейкових новин: Медіаграмотність навчає студентів розпізнавати фейкові новини та перевіряти їх на достовірність.

У Концепції впровадження медіаосвіти в Україні дається досить широке теоретичне визначення медіаграмотності. Так, медіаграмотність – це складова медіакультури, під якою розуміють уміння користуватися інформаційно-комунікаційними технологіями, самовиражатися і спілкуватися за допомогою медіа, успішно здобувати необхідну інформацію, свідомо сприймати і критично інтерпретувати інформацію з

різних медіа, відокремлювати реальність від уявлення про віртуальну симуляцію, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, розбиратися у владних відносинах, міфах і видах контролю, які вони культивують. Так, термін «медіаграмотність» в Україні визначається як сукупність знань, умінь і навичок, що дозволяють людині аналізувати, критично оцінювати та створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних видів медіа, розуміти й аналізувати процеси функціонування медіа в суспільстві та їхній вплив. Звертаючись до зарубіжного досвіду, варто згадати характеристику медіаграмотності німецького дослідника Б. Шорба, який визначає її як здатність використовувати медіа та їхній контент у спосіб, що відповідає власним цілям і потребам.

Як зазначає О. О. Рекун, основною метою медіаосвіти є формування медіакультури особистості. В Україні практика спрямована більше на опанування медіатехніки та використання медіанавичок в освітньому процесі, ніж на розвиток критичного мислення та автономної медіаособистості (як у багатьох західних країнах). Тож для побудови ефективної системи медіаосвіти, на думку дослідниці, необхідно:

- створити систему медіаосвіти у вищій школі;
- розробити комплекс факультативних програм з медіаосвіти для студентів;
- впровадження курсу медіаграмотності на базі фахової підготовки;
- розробка стандартів професійної підготовки медіапедагогів та медіапсихологів для системи освіти (Рекун, 2020: 42-43).

Основне завдання медіаграмотності – навчити молодь читати медіатексти та критично мислити; розвивати естетичний смак; допомогти інтегрувати знання та навички, набуті на різних уроках, у сприйнятті та аналізі інформації, у творчій діяльності; проявляти та формувати соціальну та громадянську відповідальність через медіаактивність та особисту медіазалученість.

Що стосується медіаграмотності у вищих навчальних закладах, то її роль важлива для найбільш активної та прогресивної частини молодіжного населення. Сприйняття інформації, що надходить з медіа, вимагає не лише самоаналізу та критичного мислення, а й ефективного використання медіаінструментів для онлайн-навчання, саморозвитку та вмілого користування соціальними мережами. Такі соціальні мережі, як Facebook та Instagram, слугують платформами для спілкування та самореалізації, пошуку інформації, публікації новин, проведення теоретичних та практичних онлайн-конференцій. Тому ці мережі можна використовувати як потужний інструмент для навчання та саморозвитку. Ми використовуємо Facebook, де вже є багато навчальних платформ, для створення курсу з основ медіаграмотності. Тема цікава, популярна, а головне сучасна і передбачає використання інтернету та смартфонів у навчанні.

Особливостями такого навчання медіаграмотності є:

- доступ до контенту у зручний час;
- взаємодія зі студентами в ролі асистентів та лідерів;
- створення онлайн-групи учнів;
- персоналізована увага до кожного учня;
- мобільність викладачів та студентів.

Висновки. Підсумувавши все сказане раніше, можемо стверджувати, що оволодіння основами медіаграмотності навчає студентів таким базовим вмінням і навичкам:

1. Розширення критичного мислення: Медіаграмотність сприяє розвитку аналітичних здібностей та умінь аналізувати інформацію.
2. Фільтрація інформації: Студенти, що володіють медіаграмотністю, можуть критично оцінювати контент, що вони споживають, та розрізнати достовірну інформацію від маніпуляцій.
3. Логічне мислення: Розвинені навички медіаграмотності сприяють у формуванні логічного умінь мислити та робити обґрунтовані висновки.
4. Захист від маніпуляцій: Медіаграмотність допомагає студентам впізнавати маніпуляції в медіа та захищатися від них.
5. Оцінка та прийняття рішень: Володіння медіаграмотністю сприяє формуванню у студентів навичок оцінки інформації та прийняття обґрунтованих рішень на основі аналізу доступних даних.
6. Підвищення медіакритичності: Медіаграмотність допомагає студентам стати більш критичними споживачами медіа та активними учасниками суспільного діалогу.
7. Активна громадянська участь: Медіаграмотність допомагає студентам бути більш активними учасниками суспільного життя та формувати свідоме ставлення до інформації, яку вони сприймають.

Перспективи для подальших досліджень. Отже, медіаграмотність є важливою компетенцією, яку студенти мають набуті в сучасному світі. Для подальшого дослідження та розвитку медіаграмотності серед студентів ми можемо дослідити кілька аспектів.

Одним із способів досягнення цієї мети є розробка інтерактивних навчальних програм і курсів з медіаграмотності, адаптованих до сучасних технологій і тенденцій у медіасфері. Це може допомогти учням

статі більш обізнаними про різні медіа-платформи та про те, як їх ефективно використовувати. Інший аспект, який можна вивчити, – це дослідження впливу різних медіаплатформ на медіаграмотність учнів. Це дослідження може допомогти нам зрозуміти, як різні медіаплатформи впливають на медіаграмотність учнів і як ми можемо покращити використання цих платформ для підвищення медіаграмотності.

Перспективним напрямком ми вважаємо інтеграцію занять з медійної грамотності в інші навчальні предмети, наприклад, в курс іноземної мови. Активна усвідомлена робота з іншомовними джерелами замість поверхневого читання чи перегляду дозволить студентам не лише розвинути навички критичного мислення, але й значно розвинути свої мовні навички.

Також можна створити інноваційні методи та інструменти для оцінювання медіаграмотності учнів і впровадити їх у навчальний процес. Ці методи можуть допомогти викладачам ефективно оцінювати медіаграмотність учнів та надавати зворотний зв'язок для покращення.

Для підвищення обізнаності про важливість медіаграмотності можна проводити тренінги та семінари як для викладачів, так і для студентів. Такі тренінги можуть допомогти викладачам навчитися ефективно викладати медіаграмотність, а студентам – стати більш медіаграмотними, адже, щоб навчати медіаграмотності, викладач у першу чергу сам має володіти нею.

Нарешті, можна налагодити співпрацю з медіаорганізаціями та іншими партнерами для створення спільних проєктів, спрямованих на підвищення медіаграмотності серед учнів. Така співпраця може допомогти учням вчитися в експертів у цій галузі та надати їм цінні можливості для розвитку своїх навичок медіаграмотності.

Джерела

1. Бешок Т. В. (2020). Інноваційні технології формування медіаграмотності у майбутніх учителів початкових класів. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 22(1). С. 92-96.
2. Богомаз О. Ю. (2021). Формування медіакомпетентності та критичної медіаграмотності у майбутніх учителів суспільних предметів: психолого-педагогічний аспект. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. Вип. 79(1). С. 42-46.
3. Волошенюк О. В., & Іванов В. Ф. (2012). Медіасвіта та медіаграмотність.
4. Іванов В. Ф., Шкоба О. Я. (2012). Медіасвіта та медіаграмотність: визначення термінів. *Інформаційне суспільство*, (16), 41-52.
5. Іванов В., Волошенюк О., Кульчинська Л. (2011). Медіасвіта та медіаграмотність: короткий огляд. К.: АУП, ЦВП.
6. Нерсесян Г. А. (2018). Медіаграмотність молоді – запорука протидії інформаційній агресії. *Інвестиції: практика та досвід*, (6), 56-60.
7. Почепцов Г. (2015). *Сучасні інформаційні війни*. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2015. 497 с.
8. Рекун О. О. (2020). Медіаграмотність у системі вищої освіти. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. № 8 (164). С. 41-44.
9. Collins B. A Brief History of Media Literacy. URL: <https://ic4ml.org/journal-article/a-brief-history-of-media-literacy/>
10. Dobson T. M., Willinsky J. (2009). *Digital Literacy*. The Cambridge Handbook of Literacy. New York : Cambridge University Press. P. 286-312.
11. Lotherington H., Jenson J. (2011). Teaching Multimodal and Digital Literacy in L2 Settings: New Literacies, New Basics, New Pedagogies, *Annual Review of Applied Linguistics*. 31. P. 226-246.

Надь Марія Андріївна

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Науковий керівник: Науковий керівник: Тихонова Дар'я Сергіївна, кандидат юридичних наук, доцент, Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Сучасна Україна переживає глибокі зміни, спрямовані на інтеграцію до Європейського Союзу. Ці зміни впливають на всі сфери життя країни, зокрема на правоохоронну систему, які перебудовуються з метою впровадження сучасних управлінських моделей.

Введення Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року стало важливим кроком на шляху до створення нового стандарту правоохоронної системи, який відповідає європейським стандартам. Цей закон визначає роль Національної поліції як центрального органу виконавчої влади, який забезпечує захист прав і свобод громадян, боротьбу зі злочинністю та забезпечення громадської безпеки та порядку. Однією з основних функцій поліції є проведення розслідувань у справах про адміністративні правопорушення, прийняття рішень про застосування адміністративних стягнень та забезпечення їх виконання. Проте, ефективність цього процесу не завжди висока через ряд причин, таких як недосконалість адміністративного законодавства та недостатня підготовленість поліцейських [1].

Дослідження чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення виявляє його неефективність у протидії порушенням. Частково це пов'язано з тим, що багато з його норм не відповідають сучасним вимогам, як матеріальні, так і процесуальні.

Довіра українського суспільства до Національної поліції передбачає впевнене орієнтування поліцейських у національному правовому просторі, зокрема, у сфері медичного законодавства, що стосується їхньої діяльності.